

DIÀLEG

L'error de Goya

JOSEP MARIA SUBIRACHS

En una ocasió Goya digué una frase reveladora: "Els meus mestres són Velázquez, Rembrandt i la naturalesa."

L'admiració que el pintor de Fuendetodos tenia per Velázquez és ben palesa, i crec que no hauria anat tan lluny amb la seva valentia pictòrica i expressiva si abans no hagués existit la figura essencial de Velázquez, aquest pintor que, tot sigui dit de passada, anteposava, com més tard va fer Picasso, el cognom matern Velázquez al De Silva del pare.

Goya demostrà molt especialment la simpatia que sentia pel pintor sevillà quan, en retratar els membres de la casa reial en el quadre *La família de Carles IV*, va voler fer, al meu entendre, una nova versió de *La família de Felip IV*, més conegut amb el nom de *Las Meninas*.

No ha d'estranyar que aquest quadre impressionés Goya per la seva densitat pictòrica, la valentia de la seva factura, l'ambient aconseguit en l'escàs espai d'una cambra i, a més a més, perquè el tema que representa ha fet que aquesta pintura sigui única en tota la història de l'art. És sabut que, quan ens trobem davant del quadre, el que contemplem és el que veiem el rei i la reina quan posaven com a models, i que per això es veu el revers de la tela, Velázquez que ens mira fixament, els monarques reflectits en el mirall del fons i que podrien ser, en el cas que el mirall fos real, la nostra pròpia cara. També hi podem veure la infanta Margarida, les *meninas* María Agustina Sarmiento i Isabel de Velasco, la nana María Bárbola, Nicolasito Portosanto amb un gos, na Marcela de Ulloa i dos funcionaris que, arribats fortuïtament, s'entretenen tot mirant el que està fent el pintor.

Així doncs, en aquest quadre singular el que veiem no és, com en totes les altres pintures, la imatge que es té des del punt de vista del pintor, sinó la que s'obté des del punt de vista del model. Aquesta particular visió, que no es tornarà a repetir fins que en el cinema s'utilitzi la càmera subjectiva que fa que l'espectador entri a formar part de l'escena com a protagonista, no va ser entesa per Goya en la seva volguda evocació de l'obra de Velázquez.

En el seu quadre *La família de Carles IV*, pintat 145 anys més tard, el pintor està exactament com a *Las Meninas* mirant cap a l'espectador, però la família reial, que està de cara i en actitud d'estar posant com a models, dóna l'esquena al pintor i, per tant, és absurda la disposició dels personatges.

Goya era un artista directe, instintiu, segurament poc amant d'especulacions massa cerebrals, i el joc barroc que *Las Meninas* ens ofereix fent que la seva contemplació ens introdueixi dins l'obra no

va ser compresa pel pintor aragonès.

Això no treu, naturalment, que Francisco de Goya sigui un dels primers en l'extraordinària història de la pintura espanyola i que la seva obra genial s'a-

vanci cent anys a l'estil que, junt amb el surrealisme i l'abstracció, més ha marcat el nostre segle: l'expressionisme.

• JOSEP MARIA SUBIRACHS. ESCULTOR

